

Pamuğun Türkiye için Sosyo-Ekonomik Önemi (2019)

Türkiye Dünya lif pamuk üretiminde Hindistan, Çin, ABD, Brezilya ve Pakistan'dan sonra **6'ncı**, tüketimde ise Çin, Hindistan ve Pakistan'ın ardında **4'üncü** sırada yer alan önemli bir pamuk ülkesidir. Ülkemizde 2019 sezonunda dünya pamuk alanlarının **%1,54'ü** kullanılarak dünya üretimin **%3,14'ü** gerçekleştirilmiştir; bir başka ifade ile, tarla verimimiz, iklim koşullarının elverişsizliğine bağlı olarak gerilemesine karşın, dünya ortalamasından 2,04 kat daha fazla olmuş ve bu değerle büyük üretici ülkeler arasında Avustralya ve Brezilya'nın 'dan dünya üçüncüsü olmuştur.

Ülkemizde **2019** itibariyle **478 bin hektar** alanda **2 milyon 200 bin ton** kütlü ve **814 bin ton** lif pamuk üretilerek **7 milyar 110 milyon 647 bin TL (1 milyar 254 milyon Dolar¹)** değer ortaya çıkarılmıştır. Bu değerle pamuk içinde yer aldığı "**Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler**" grubunda buğday ve patatesten sonra en yüksek **3. Üretim değerine** sahip üründür. Ayrıca anılan grup alanının sadece **%3,1'inde** grup toplam gelirinin **%9,2'sini**, grup toplam pazarlanan gelirinin ise **%11,7'sini** sağlayan "**Alan verimliliği en yüksek ürün**" konumundadır.

Pamuk tarımı yüksek tarımsal üretim değerinin yanı sıra, girdi yoğun bir üretim dalı olması nedeniyle tohum, gübre, ilaç, makina sanayii, ticareti ve lojistiği ile tarım işçilerinden oluşan çok geniş bir kesimin gelir kaynağıdır. Uluslararası normlara göre, Türkiye pamuk üretimi **yılda 5 milyon kişilik tam zamanlı istihdam yaratma** potansiyeline sahiptir². Halihazırda uygulanmakta olan üretim teknikleri itibariyle analiz edildiğinde, mevcut pamuk üretimimizde yılda **70 Milyon yevmiyeden fazla** İnsan İş Gücü kullanıldığı, yaklaşık **250 bin** daimi, **500 bin** geçici istihdam yaratıldığı ve toplamda **1.5 milyonu** aşkın insanımıza geçim sağlandığı tahmin edilmektedir.

Pamuğun ülke ekonomisine katkısı sadece tarımla sınırlı değildir. Pamuk lif, çığit, tohum, çekirdek, yağ, küspe, linter vb asıl ve yan ürünleriyle

¹ TCMB Yıllık Ort. USD kuru 5,67 TL

² ICAC, #TRUTH: Every tonne of cotton represents full-time, year-round employment for 5 -6 people.

tekstil, hazır giyim, bitkisel yağ ve yem başta olmak üzere, **otuzu aşkın sanayiye ham madde oluşturmakta** ve böylece ülke ekonomisine katkısı katlanarak artmaktadır. Örneğin 2019 itibariyle 2,2 milyon ton kütlü pamuk üretiminden **814 bin ton lif pamuğun** yanı sıra **1 milyon 254 bin ton çiğit** ve bu çiğitten **188 bin ton yemeklik yağ**, **878 bin ton yemlik küspe** elde edilmiş; ayrıca **63 bin ton linter** ile **132 bin ton pamuk telefi** tıbbi malzeme ve kozmetik başta olmak üzere bir çok sanayimizin kullanıma sunulmuştur.

Bu anlamda pamuğun ülkemiz ekonomisine katkısı lifi ile tekstil ve hazır giyim sanayilerine ham madde olmasıyla başlamaktadır. Pamuk bu sanayilerimizin temel ham maddesidir. Türk tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin kuruluşunda ve hızla gelişerek bugünkü seviyelere gelmesinde yerli pamuk üretimimiz önemli rol oynamıştır. Buna karşılık bu sanayilerimiz de pamuğun ülkemiz ekonomisine olan katkısını katlanarak artırmak suretiyle pamuk tarımımızın sürdürülebilirliğine destek olmuştur. Sahip olduğumuz agro-ekolojik olanaklar sayesinde ülkemizde değişik cins ve kalitede iplik ve kumaş yapımına elveren çeşitlilikte lif pamuk üretilebilmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sanayimiz de bu doğrultuda yapılanmış bulunmaktadır. Yerli pamuk üretimimiz yakın tarihe kadar sanayimiz ihtiyacının tamamını, sektörün rekabet gücünü geliştirecek koşullarda karşılayabilmiştir. Ancak yerli üretim, var olan potansiyeline rağmen, tekstil ve hazır giyim sanayilerine uygun hızda büyümemiş ve ülkemiz dünyanın önde gelen pamuk ithalatçıları arasına girmiştir. Son yıllar itibariyle tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin yıllık pamuk tüketimi küresel piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak **1.350.000 ila 1.650.000 ton** sınırları arasında değişmekte olup bu ihtiyacın **800 ila 900 bin ton** kadarı yerli üretimle karşılanmakta, kalan bölümü ise ithal edilmektedir. Bu şekilde yılda **1,7 milyar Dolar** seviyelerine varan döviz kaybının yanı sıra yerli pamuk üretimiyle sağlanacak katma değerden yoksun kalınmakta, daha da önemlisi ülkemiz ihracatında en büyük pay sahibi sanayilerimizi dışa bağımlı kılınarak küresel rekabet güçleri riske atılmaktadır.

Tekstil ve Hazır Giyim sanayilerimiz **2019** yılında **340 milyar 625 milyon TL (60 milyar 82 milyon Dolar³)** değerinde mal üretilerek GSYH'na⁴

³ TCMB 2019 Ort. USD kuru= 5,67 TL

%7,9 oranında katkı sağlamış ve imalat sanayileri üretim değerinde **%6,4 paya** sahip olmuştur. Ayrıca üretimlerinin **%46,44'ünü** ihraç ederek **27 milyar 904 milyon dolar** döviz geliri elde etmiş ve **21 milyar 720 milyon Dolar** cari fazla yaratmışlardır⁵. Bunların yanı sıra **1 milyon 3 bin 52 (ücretli) istihdam** ile ülke toplamının **%7,72'sini**, İmalat Sanayii toplam ücretli istihdamın **%26,5'ini** sağlamışlardır⁶.

Hali hazırda tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin ürünlerinin ağırlık olarak üçte biri, **değer olarak yarısı** pamuktandır. Buna göre pamuk ham maddesi bu sanayilerimizde işlenerek **brüt 11 kat, net 2,71 kat** değer artışıyla ülkemiz ekonomisine kazandırılmış; ayrıca bu kazanımın **%45,17'si** döviz olarak sağlanmış bulunmaktadır.

Öte yandan, Türkiye ihracata dayalı büyüme modelini benimsemiş ve 1998-2005 dönemi orta vadeli ihracat stratejisinde tekstil ve konfeksiyon sanayiini hedef sektörler arasında birinci sıraya koymuş; ancak bunu **moda ve markaya yönelik olma** koşuluna bağlamış bir ülkedir. Bu stratejinin gerçekleştirilebilmesi her şey önce sektörün ihtiyaç duyacağı miktar ve kalitedeki lif pamuğu, rekabet edebilir fiyat ve koşullarda temin etmesi şartına bağlıdır, ki Türk tarımı bunun için gerekli potansiyele sahiptir. Türk çiftçisinin rekabet gücünü geliştirecek önlemlerin alınması durumunda, GAP ile birlikte, Türk tekstil ve konfeksiyon sanayiinin mevcut ve potansiyel lif pamuk ihtiyacının yerli üretimle karşılanması ve böylece rakip ülkelere karşı avantajlı konuma gelmesi mümkündür. Ayrıca ülkemizde orta-uzun elyafli grupta Dünya'nın en kaliteli pamukları yetiştirilebilmektedir. Akılcı politika ve uygulamalarla bu üretimin geliştirilerek sürdürülmesi ve böylece adı geçen sanayimiz için marka ve moda yönüne yönelik olma koşuluna bağlanan gelişme stratejisinin, umulanın üstündeki hız ve değerlerde gerçekleştirilme imkanı bulunmaktadır.

Ülkemizi dünya pamukçuluğunda öne çıkaran bir diğer önemli özellik, Türkiye'nin sadece GDO'suz pamuk üreten ve bunu "**GMO Free Turkish**

⁴ *Üretim yöntemi ile GSYH*

⁵ *2019 lif pamuk ithalatı (1 milyar 571 milyon 121 bin Dolar) Tekstil ve HG sektörleri ithalatı (6 milyar 184 milyon 372 bin Dolar) içinde değerlendirilmiştir; ayrı bir kalem olarak dikkate alınması halinde söz konusu sektörlerin cari fazlası bu değer ölçüsünde artarak 23 milyar 290 milyon 950 bin Dolara yükselecektir.*

⁶ *TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, "Ekonomik faaliyetlerine göre temel göstergeler, 2019".*

Cotton” garanti markasıyla tescil ettirmiş olan yegane dünya ülkesi olmasıdır. Hızla yaygınlaşarak dünya pamuk üretiminin **%77’sini** kapsar hale gelen GDO’lu pamuk üretiminde ciddi sorunların ortaya çıkması ve bunların giderek yaygınlaşması, aynı zamanda büyük tüketiciler olan gelişmiş ülkeler kamu oyunda zaten var olan gdo’lu üretim karşıtlığını daha da büyütüştür. Bu durum Türkiye’yi saf GDO’suz pamuk asıl ve yan ürünleri üreticisi bir ülke olarak dünya genelinde büyük ticari fırsatlar içeren özgün bir konuma taşımış bulunmaktadır. Türkiye Tanıtım Grubunca desteklenmesine karar verilen bu markanın bu yıl sonu, gelecek yıl başında yapılacak ulusal ve uluslararası lansmanlarıyla birlikte, söz konusu fırsatların faydaya dönüştürülmesi süreci başlayacak ve, tekstil ve hazır giyim sanayilerimiz için amaçlanan yüksek katma değerli ürün ihracatının önü açılacaktır.

Pamuğun ülke ekonomisine katkısı tarım, tekstil ve hazır giyim sanayileri ile sınırlı kalmamakta, bitkisel yağ, yem, tıbbi malzemeler, kozmetik vd pek çok sanayi dallarındaki kazanımlarla sürmektedir. Örneğin, 2019 itibariyle kütlü pamuk üretiminden elde edilen **1 milyon 254 bin ton** pamuk çiğitinden yaklaşık değerlerle **188 bin ton** yanma derecesi ve doymamış yağ oranı yüksek yemeklik yağ, **878 bin ton** yüksek protein içerikli yemlik küspe, **63 bin ton** linter ve **132 bin ton telef** ekonomimize kazandırılmıştır. Bu bağlamda tıbbi malzemeler ve kozmetik ürünlerde henüz miktar ve değerini belirleyemediğimiz büyüklükte pamuk kullanılmıştır.

Lif Pamuk hammaddesinin Türkiye ekonomisine olan katkılarının **2019 yılı itibariyle parasal karşılıkları** yaklaşık değerlerle şöyledir:

- **Yerli Pamuk** üretim değeri **6 milyar 826 milyon TL⁷ (1 milyar 204 milyon Dolar)⁸**
- **Yerli Pamuk** ihracat değeri **73 milyon 526 bin Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörlerinde kullanılan **Yerli Pamuk** değeri
- **1 milyar 204 milyon Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörlerinde kullanılan **İthal Pamuk** değeri
- **1 milyar 571 milyon Dolar**

⁷ TUIK, 2019 Bitkisel Üretim İstatistikleri

⁸ TCMB 2019 Ort. USD kuru= 5,67 TL

- Tekstil ve Hazır Giyim sektörlerinde kullanılan **Yerli + İthal Pamuk** değeri **2 milyar 775 milyon Dolar**; oranları **%43,4 Yerli, %56,6 İthal**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Üretim Değeri **340 milyar 663 milyon TL (60 milyar 82 milyon Dolar)**
- Yerli + İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Üretim Değeri içindeki payı **%50⁹** ve değeri **170 milyar 331 milyon TL (30 milyar 41 milyon Dolar)**
- Yerli ve İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerinde kazandığı **Brüt Katma Değer : 10,8 kat**
- Yerli Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Üretim Değeri içindeki payı **%21,7** ve değeri **73 milyar 923 milyon TL (13 milyar 38 milyon Dolar)**
- İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Üretim Değeri içindeki payı **%28,3** ve değeri **96 milyar 407 milyon TL (17 milyar 3 milyon Dolar)**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri **78 milyar 971 milyon TL (13 milyar 928 milyon Dolar)**
- Yerli + İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri içindeki payı **%50¹⁰** ve değeri **39 milyar 485 milyon TL (6 milyar 964 milyon Dolar)**
- Yerli ve İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerinde kazandığı **Net Katma Değer: 2,5 kat¹¹**
- Yerli Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri içindeki payı **%21,7** ve değeri **15 milyar 400 milyon TL (2 milyar 716 milyon Dolar)**
- İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri içindeki payı **%28,3** ve değeri **22 milyar 349 milyon TL (3**

⁹ İTKİB'e göre pamuk hammaddesinin toplam hammadde içindeki oranı **ağırlık olarak %36'dır**. Bu oranın 'değer' cinsinden karşılığı için gerekli veriler temin edilememiştir. Ancak, pamuğun diğer hammaddelere oranla çok daha pahalı olduğu gerçeğinden hareketle, söz konusu katkı hesaplamalarında bu oran için, pamuk hammaddesinin lehine olabilecek en küçük değer olarak **%50** değeri varsayılmıştır. Gerekli verilerin temin edilmesi durumunda iş bu analiz yenilenerek daha kesin sonuçlar sağlanabilecektir.

¹⁰ Pamuk vd ham maddelerin sektörece yaratılan katma değerde hammadde değerleri oranında pay sahibi oldukları varsayılmıştır.

¹¹ 2018 yılında bu değer 2,7 kat idi.

milyar 942 milyon Dolar)

- Tekstil ve Hazır Giyim Sektörleri İhracatı **27 milyar 904 milyon Dolar**¹²
- Yerli + İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim ihracat gelirindeki payı **%50** ve değeri **13 milyar 952 milyon Dolar**
- Yerli Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim ihracat gelirindeki payı **%21,7** ve değeri **6 milyar 55 milyon Dolar**
- İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim ihracat gelirindeki payı **%28,3** ve değeri **7 milyar 897 milyon Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazla **21 milyar 720 milyon Dolar**
- Yerli + İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazladaki payı **%50** ve değeri **10 milyar 860 milyon Dolar**
- Yerli pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazladaki payı **%58** ve değeri **6 milyar 284 milyon Dolar**¹³
- İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazladaki payı **%42** ve değeri **4 milyar 576 milyon Dolar**¹⁴

Prof.Dr. H. Ünal Evcim

20/09/2020

¹² TÜİK, Dış Tic.İst. 2019

¹³ (Cari Fazla x 0.50 x 0.434)+İthal Pamuk Değeri

¹⁴ (Cari Fazla x 0.50 x 0.566)- İthal Pamuk Değeri